

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีวิทยาลัยการอาชีพเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศไทย
 - 1.1 การดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพระบบทวิภาคี
 - 1.2 การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษา
2. หลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
 - 2.1 การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ชำนาญการระบบทวิภาคี
 - 2.2 การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวส.) พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคี
3. การพัฒนาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
 - 3.1 ความหมายของการพัฒนา
 - 3.2 ความหมายของแนวทาง
 - 3.3 การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. สรุปแนวคิด หลักการ ที่นำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

1. การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศไทย

1.1 การดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพระบบทวิภาคี

ในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้มีนโยบายการจัดเตรียมกำลังคนระดับอาชีวศึกษา โดยเน้นให้มีการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ในการผลิตกำลังคน ต่อมาปี พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้มีจุดเน้นในการปรับเปลี่ยนแนวทางการศึกษาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว สำหรับส่วนการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการศึกษาวิชาชีพ โดยเน้นความร่วมมือกับสถานประกอบการในการผลิตกำลังคน แต่ละสาขาวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและสถานประกอบการ แนวโน้ม

ดังกล่าวได้ปรากฏความเป็นจริงมากขึ้นตามลำดับ ปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนนโยบาย ของรัฐบาลในการส่งเสริมการลงทุนและการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมให้มีคุณภาพทัดเทียมกับต่างประเทศได้นั้น คือ ต้องมีการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพทางการอาชีวศึกษา และทักษะทางวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน จากผลการผลิตกำลังคนออกสู่ตลาดแรงงาน พบว่าผู้สำเร็จอาชีวศึกษายังขาดทักษะในการทำงานจริงจึงไม่สามารถทำงานได้ทันที อีกทั้งยังขาดระเบียบวินัยและความอดทนในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม สถานศึกษาขาดเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ที่ทันสมัย จึงทำให้นักเรียน นักศึกษาไม่สามารถใช้เครื่องมือ เครื่องจักรของสถานประกอบการได้ และงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัย ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี สถานศึกษาพยายามจัดให้นักเรียน นักศึกษา ได้เข้าไปฝึกทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการ แต่สถานประกอบการยังขาดบุคลากรที่รับผิดชอบในการฝึกทักษะให้นักเรียน นักศึกษา ส่งผลให้นักเรียน นักศึกษาได้ฝึกทักษะจากการทำงานจริงน้อย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 3)

สภาพการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพดังกล่าว รัฐบาลไทยพยายามที่จะหาทางที่จะแก้ไขสภาพความไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน จึงได้สนับสนุนให้ขอความช่วยเหลือ จากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันที่ประสบผลสำเร็จอย่างดีในการจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอาชีพระบบทวิภาคี ได้มีการเริ่มโครงการที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยจัดทำโครงการนำร่อง เปิดหลักสูตรช่วงฝึกหัดในปี พ.ศ. 2529 และกรมอาชีวศึกษาจัดทำโครงการนำร่องโดยเปิดหลักสูตรช่างผู้ชำนาญการที่วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงจันทบุรีในไทยอนุสรณ์ในปี พ.ศ. 2531 จากความช่วยเหลือของรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ปรากฏว่าโครงการนำร่องของทั้ง 2 หน่วยงานได้ผลดี การร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และสถานประกอบการมีความเป็นไปได้ สถานประกอบการให้ความสนใจมากขึ้น รัฐบาลไทยจึงสนับสนุนให้ขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันอีกในการขยายการจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอาชีพไปทั่วประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2534 – 2538 จัดดำเนินการขยายในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ก่อน และสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ จะได้มีการดำเนินการเตรียมความพร้อม ที่จะจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 1)

ในปัจจุบัน โครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย และรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน โดยหน่วยงาน GTZ กับกรมอาชีวศึกษา ได้รับความช่วยเหลือตามโครงการในระยะที่ 3 (พ.ศ. 2539 - 2543) โดยให้การสนับสนุนในการส่งเสริมการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานศึกษาที่มีศักยภาพที่เข้าร่วม โครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พร้อมทั้งให้การสนับสนุนการทำงานของสำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อให้การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีขยายไปทั่ว

ประเทศในสาขาอาชีพที่สถานศึกษามีความพร้อมสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา ตามที่สถานศึกษามีความพร้อม และสนับสนุนยุทธวิธีการปฏิบัติการ โดยมีผู้เชี่ยวชาญระยะสั้นให้ความช่วยเหลือการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี นอกจากนี้แล้วทางสำนักงานโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษา ยังได้จัดอบรมเจ้าหน้าที่ขึ้นมาชุดหนึ่งในชื่อว่า “เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี” เพื่อเป็นผู้ให้คำแนะนำให้กับสถานศึกษาและสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคอยช่วยเหลือให้แนวคิดและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน ให้บรรลุผลสำเร็จไปได้ดี (กรมอาชีวศึกษา. 2541 : 2 – 3)

1.2 การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษา

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Dual vocational training : DVT) เป็นการจัดการศึกษาให้กับเยาวชน โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ โดยมีมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ. 2527 ให้กรมอาชีวศึกษาดำเนินการทดลองฝึกช่างชำนาญงานประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมตามโครงการความร่วมมือระหว่างกรมอาชีวศึกษาสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสถานประกอบการเพื่อทดลองจัดอาชีวศึกษาระบบ “โรงเรียน – โรงงาน” ที่วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ฌิเมนต์ไทยอนุสรณ์ในสาขาช่างซ่อมบำรุงโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหพันธรัฐเยอรมัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2529 และวิทยาลัยเทคนิคท่าหลวง ฌิเมนต์ไทยอนุสรณ์ ได้ดำเนินการรับช่างฝึกหัดรุ่นแรกในปีการศึกษา 2531 จากการจัดการศึกษาวิชาชีพระบบโรงเรียน – โรงงานดังกล่าว ได้ผลเป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่ง และมีผู้สนใจมากขึ้น กรมอาชีวศึกษาจึงมีนโยบายขยายการจัดการศึกษาวิชาชีพระบบนี้ไปสู่ประเภทวิชาอื่นด้วย ประกอบกับรัฐบาลสหพันธรัฐเยอรมันได้ให้การสนับสนุนโครงการความช่วยเหลือ ในระยะที่ 2 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 – 2538 ดังนั้นการจัดการศึกษาระบบดังกล่าว จึงขยายไปสู่ประเภทเกษตรกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม และสาขาวิชาอื่น ๆ ซึ่งสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการระยะที่ 2 นี้สามารถเปิดรับนักเรียนได้บางสาขาวิชาตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 ในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ชำนาญงานระบบทวิภาคี และกรมอาชีวศึกษาเห็นควรให้เปลี่ยนชื่อจากการจัดการอาชีวศึกษาระบบโรงเรียน - โรงงาน เป็น “การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา (กรมอาชีวศึกษา. 2541 : 34)

จากการเปิดรับนักเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ชำนาญงานระบบทวิภาคี ในปีการศึกษา 2535 นั้น ปรากฏว่ามีผู้สนใจเข้าโครงการในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายเท่าที่ควร เพราะผู้สำเร็จการศึกษาได้วุฒิประกาศนียบัตรผู้ชำนาญงานเท่านั้น (กิติมา ปริดีดิติก. 2542 : 1) ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ กรมอาชีวศึกษาจึงได้มีการปรับหลักสูตรจากเดิมมาเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระบบทวิภาคีตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 และถือเป็นนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทั่วประเทศเปิดรับนักเรียนในระบบอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

ในสาขาวิชาที่มีความพร้อมโดยเปิดรับผู้สำเร็จการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 3) อายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี เข้าศึกษาต่อ 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระบบทวิภาคี

รัฐบาลสหพันธรัฐเยอรมันได้ให้ความช่วยเหลือมาอีกเป็นระยะที่ 3 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 – 2543 เพื่อให้การขยายการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีครอบคลุมทั่วประเทศ กรมอาชีวศึกษา จึงให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาและสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ ด้วยการจัดการอบรมบุคลากรของกรมอาชีวศึกษาจำนวนหนึ่งขึ้น ในโครงการอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีนี้เป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำในการดำเนินงานด้านการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (กรมอาชีวศึกษา. 2541 : 1) อันจะทำให้การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประสบผลสำเร็จตามจุดหมาย ที่ตั้งไว้ และได้รับความสนใจมากขึ้น

2. หลักสูตรการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของกรมอาชีวศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะตามหลักสูตร ดังนี้ (กรมอาชีวศึกษา. 2541 : 1-2)

2.1 การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ชำนาญาระบบทวิภาคี

1. หลักการ

1.1 เป็นหลักสูตรวิชาชีพสำหรับผู้ที่จะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งชายและหญิงที่จะเลือกเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและฝึกงานในสาขาอาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อออกไปประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม

1.2 เป็นหลักสูตรที่ภาครัฐบาลและเอกชนร่วมกันดำเนินการ โดยความร่วมมือของสมาคมวิชาชีพ สถานอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และองค์กรต่าง ๆ ซึ่งสถานประกอบการในกลุ่มสมาคมวิชาชีพ กลุ่มอุตสาหกรรม และองค์กรดังกล่าวได้จัดส่งผู้เข้ารับการฝึกหัดเข้าเรียนภาคทฤษฎีในสถานศึกษา และฝึกงานในสถานประกอบการนั้น

1.3 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการฝึกงานตามเทคโนโลยีในสภาพการทำงานที่แท้จริงในสถานประกอบการที่เข้าร่วมในการจัดอาชีวศึกษาระบบนี้โดยปฏิบัติจนเกิดเป็นทักษะ คุณธรรม และสติปัญญาสามารถจัดการเชิงธุรกิจ และเชิงอุตสาหกรรมอันจะเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพจริง

1.4 เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกผู้ฝึกหัดให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถปฏิบัติงานด้านการบริการที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ซับซ้อนมาก ๆ ได้ พร้อมกับมีความรู้ทางทฤษฎี ซึ่งจำเป็นต่อการทำงาน

1.5 เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกให้มีเจตคติและทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน มีความศรัทธาในการประกอบอาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสร้างงานและพัฒนางานได้

1.6 เป็นหลักสูตรที่เน้นการฝึกงานในหลายสาขาอาชีพ สามารถดำเนินการในพื้นที่ในเมืองและในชนบทที่มีสถานประกอบการ ซึ่งผู้ฝึกหัดสามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและพัฒนาชนบท

1.7 เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกอบรมและสร้างเสริมคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะเยาวชนที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ ให้สามารถยกระดับการครองชีพและอยู่ได้ด้วยความผาสุก และเจริญก้าวหน้า ในอาชีพ ลดปัญหาการว่างงาน มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมั่นคง

2. สาระทั่วไป

2.1 เป้าหมายของการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จัดเตรียมผู้ที่มีความสามารถในสาขาอาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งช่วยในการยกระดับการครองชีพของเยาวชนนั้น ในระบบนี้ผู้ฝึกหัดจะได้รับความรู้ทั่วไปและการฝึกอาชีพเบื้องต้นในสถานศึกษาพร้อม ๆ กับการฝึกงาน ตามเทคโนโลยีในสภาพการทำงานที่แท้จริงในสถานประกอบการ นอกจากการฝึกงานจริง ในสถานประกอบการและความรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษาในขณะเดียวกัน ผู้ฝึกหัดจะได้รับการฝึกให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงมากยิ่งขึ้นและทำให้เพิ่มมาตรฐานทางด้านสุขภาพเป็นวิธีการที่จะได้บุคลากรที่มีคุณสมบัติตามความต้องการ สามารถปฏิบัติงานด้านการผลิตและการบริการที่ใช้เทคโนโลยีให้ได้ พร้อมกับมีความรู้ทางทฤษฎีอันเป็นประโยชน์ต่อการฝึกงาน การจัดการฝึกงานระบบนี้ จะเน้นหนักในสถานประกอบการขนาดเล็กและขนาดย่อมเป็นส่วนใหญ่และจัดได้ในหลายสาขาอาชีพ เช่น สาขาอาชีพอุตสาหกรรมการเกษตร การโรงแรม ฯลฯ การฝึกงานสามารถดำเนินการในพื้นที่ในชนบทที่มีสถานประกอบการซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาชนบทของประเทศไทย

2.2 รูปแบบการฝึกหัดวิชาชีพ ผู้เข้ารับการฝึกหัดจะต้องเข้าเรียนภาคทฤษฎีในวิทยาลัยควบคู่ไปกับการฝึกงาน ในสถานประกอบการซึ่งมุ่งหมายให้ผู้ฝึกหัดมีทักษะในการทำงานและมีความรู้หลังจากการเรียนจบแล้ว ผู้ฝึกหัดสามารถเข้าทำงานในสาขาอาชีพที่ฝึกหัดมีความสามารถดังนี้

2.2.1 ทักษะทางด้านอาชีพ

2.2.2 ความรู้ทางด้านอาชีพ

2.2.3 ความเลื่อมใสศรัทธาในอาชีพ

2.2.4 มีคุณธรรม

ในสถานประกอบการผู้ฝึกหัดได้ฝึกทักษะอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดในสภาพการทำงานจริง ในขณะที่เดียวกันผู้ฝึกหัดจะได้รับการฝึกในด้านนิสัยในการทำงาน ทักษะที่ดี ในการอาชีพ ซึ่งจำเป็นต่อการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ได้ผลดีด้วยความรับผิดชอบ ในการทำงานของตนเอง ขอบข่ายของแผนการฝึกงานจะทำให้ผู้ฝึกหัด ได้ฝึกงานทุกอย่างในสถานประกอบการอย่างพอเพียง สำหรับแต่ละสาขาอาชีพ สถานศึกษาจะเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้ทางทฤษฎีด้านอาชีพที่สัมพันธ์ต่องานให้มีทักษะตามลำดับของการเรียนรู้สำหรับคนรุ่นเยาว์ นั่นคือการทำให้ระบบการฝึกงานแบบทวิภาคีดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 จุดมุ่งหมายทั่วไป ผู้เข้ารับการฝึกหัดจะได้รับการฝึกงานอย่างกว้างขวางอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและหน้าที่การงานอย่างรวดเร็ว จะได้รับประสบการณ์จากการฝึกงานในสถานประกอบการ และการฝึก ในสถานศึกษา เพื่อที่จะเข้าใจสภาพการทำงาน และพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ให้สามารถและเต็มใจที่จะรับผิดชอบตนเองและต่อชีวิตของการทำงาน ในฐานะประชากรที่มีความรับผิดชอบและผู้ชำนาญงานที่มีคุณสมบัติและสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตระหนักถึงความเกี่ยวพันกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และมีส่วนช่วยเหลือต่อปัญหาสภาพแวดล้อมด้วยความสามารถทางด้านอาชีพ

2.4 ความมุ่งหมายทางวิชาชีพ ผู้เข้ารับการฝึกหัดควรจะสามารถเข้าใจความเกี่ยวพันของปรากฏการณ์ทางเทคโนโลยีและทฤษฎีเบื้องต้นของวิทยาการทางด้านเทคนิค เรียนรู้กฎเกณฑ์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจของสถานที่ฝึกงาน และกระบวนการผลิตตามแผนงานที่กำหนดไว้ ทั้งการปฏิบัติ การควบคุมรวมไปถึงการเรียนรู้เรื่องความปลอดภัยในการทำงานและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินผลการเลือกวัสดุให้ถูกต้องตามประโยชน์ของการใช้สอย ซึ่งพิจารณาจากธรรมชาติของวัสดุ ขบวนการใช้ที่ดีที่สุด และมาตรฐานคุณภาพของผลผลิต เลือกข้อทดสอบและควบคุมเครื่องมือทดสอบ ตลอดจนขั้นตอนการทดสอบที่พอเพียงที่จะวัดผลการดำเนินการ จัดทำผลสรุปที่เป็นเหตุที่ผลตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และบันทึกสาเหตุของการผิดพลาดไว้ และอธิบายโครงสร้าง หน้าที่ วัตถุประสงค์ ประโยชน์ของเครื่องมือและอุปกรณ์รวมถึงการบำรุงรักษา ข้อขัดข้องและการซ่อมแซมอุปกรณ์เหล่านั้น

2.5 โครงสร้างของวิชาชีพ

2.5.1 ความรู้พื้นฐานและความสามารถในการประกอบอาชีพ ผู้เข้ารับการฝึกหัดสาขาอาชีพต่าง ๆ ในกลุ่มที่ใช้เทคโนโลยีของสาขาอาชีพเดียวกัน ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ขั้นพื้นฐาน

และความสามารถอย่างเดียวกันจะได้รับความรู้ขั้นพื้นฐาน ที่สถานศึกษาและได้รับการฝึกการปฏิบัติงานประจำวันที่สถานประกอบการในปีแรกของการฝึกหัด

2.5.2 คุณสมบัติพิเศษขั้นพื้นฐานในขอบข่ายของอาชีพที่เกี่ยวข้อง อาชีพที่เกี่ยวข้องคืออาชีพที่มีรากฐาน หรือการปฏิบัติงานรูปแบบเดียวกัน ผู้เข้ารับการฝึกหัดจะได้รับการฝึกเบื้องต้นในรูปแบบเดียวกันในปีที่ 2 การฝึกขั้นพื้นฐานจะจัดฝึกในสถานศึกษา และการฝึกปฏิบัติซึ่งเน้นรายละเอียดในอาชีพที่เกี่ยวข้องจะจัดฝึกในสถานประกอบการ

2.5.3 ลักษณะพิเศษของอาชีพ ผู้เข้ารับการฝึกหัดจะได้รับการฝึกวิชาชีพเฉพาะสาขาในปีที่ 3 จะได้เรียนรู้ถึงการทำงานอย่างต่อเนื่องเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถรับผิดชอบงานและใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพต่อการทำงานในสถานประกอบการ และการประกอบอาชีพให้เกิดผลดีที่สุด

3. โครงสร้างการจัดการเรียนระบบทวิภาคี

3.1 ระยะเวลาในการเรียนและการฝึกงาน 3 ปี ปีแรกศึกษาในสถานศึกษาสัปดาห์ละ 1 หรือ 2 วัน ต่อสัปดาห์ ฝึกปฏิบัติ ในสถานประกอบการสัปดาห์ละ 3 หรือ 4 วันต่อสัปดาห์ในปีที่ 2 และ 3 ศึกษาในสถานศึกษา 1 วันต่อสัปดาห์ และฝึกงานที่สถานประกอบการ 4 วันต่อสัปดาห์

3.2 สัญญาการฝึกอาชีพ สถานประกอบการและผู้ฝึกหัดมีข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ปกครองและผู้ฝึกหัดลงนามในสัญญาที่สถานศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนต้องลงนามด้วย เพื่อแสดงว่ารับรู้ในข้อตกลงนี้ ต้นฉบับของสัญญาอยู่ที่สถานประกอบการ ลำเนาฉบับที่ 1 ผู้ฝึกหัดเป็นผู้รักษา ลำเนาฉบับที่ 2 วิทยาลัยเป็นผู้รักษา ในสัญญานี้จะระบุถึงสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างผู้ฝึกหัดและครูฝึกในสถานประกอบการ

3.3 ความรับผิดชอบ สถานประกอบการรับผิดชอบในด้านการฝึกงาน โดยส่งผู้ฝึกหัดมาเรียนทฤษฎีที่สถานศึกษาและสถานประกอบการจัดการฝึกงานตามขอบข่ายของอาชีพที่กำหนดตามแนวของการฝึกงาน รับผิดชอบผู้ฝึกหัดตามสัญญาของการฝึกงานตามสิทธิและหน้าที่ ของผู้ฝึกหัดและของสถานประกอบการ สถานศึกษารับผิดชอบในการเรียนทฤษฎีและการฝึกขั้นพื้นฐาน สำหรับค่าใช้จ่ายในการฝึกจะได้รับสนับสนุนจากสถานประกอบการที่ผู้ฝึกหัดสังกัด กฎเกณฑ์ และระเบียบต่าง ๆ ได้รับการเห็นชอบจากสมาคมวิชาชีพ/สภาอุตสาหกรรม/องค์กรภาคธุรกิจกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลสถานศึกษานั้น ๆ

3.4 สมุดรายนงานการฝึกงาน ผู้ฝึกหัดต้องบรรยายกระบวนการเรียนรู้และการฝึกงานในสถานประกอบการ เป็นรายวันในสมุดรายนงานการฝึกงาน บรรยายถึงปัญหาทางเทคนิคที่พบปัญหาที่ครูฝึก ในสถานประกอบการเสนอแนะแนวทางแก้ไข และควบคุมให้ผู้ฝึกหัดดำเนินตามแนวทางแก้ไข ครูฝึกต้องลงนามรับรองผลงานการฝึกงานเป็นรายวัน สมุดรายนงานการฝึกจะแสดง

ให้เห็นว่า ผู้ฝึกหัดมีความสามารถในการทำงานและใช้เทคโนโลยีพร้อมผลิตผลที่มีคุณภาพสูงในรูปแบบของการเขียนรายงาน ผู้ฝึกหัดต้องนำสมุดรายงานการฝึกงานมาส่งครูผู้สอนในสถานศึกษาทุกสัปดาห์ เพื่อให้ครูผู้สอนรับทราบถึงความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน

3.5 การสอบ ผู้เข้ารับการฝึกหัดจะให้แก้ไขตามคู่มือการฝึก 2538 ต้องสอบวัดผลเมื่อเรียนครบหลักสูตร 3 ปี ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการประเมินผล ประกอบด้วยบุคลากรภาครัฐจากหน่วยงานที่จัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพ บุคลากรภาคเอกชนจากสมาคม/สภา/องค์กรภาคธุรกิจ อาจารย์ที่สอนระบบนี้จากสถานศึกษาและตัวแทนจากสถานประกอบการ ซึ่งการสอบดำเนินการทั้งภาคปฏิบัติและทฤษฎี ดังนี้

3.5.1 การสอบภาคปฏิบัติกำหนดให้ทดสอบรายงานในเวลา 7 - 14 ชั่วโมง แล้วแต่ลักษณะวิชาชีพที่คณะกรรมการแต่ละวิชาชีพกำหนดไว้

3.5.2 การสอบปากเปล่ากับคณะกรรมการประเมินผล ประมาณ 30 นาที การสอบข้อเขียนภาคทฤษฎี วิชาชีพพื้นฐาน 120 นาที วิชาชีพพิเศษขั้นพื้นฐาน 120 นาที วิชาร่วมวิชาชีพ 60 นาที และวิชาสัมพันธ์ 60 นาที สำหรับผู้เข้ารับการฝึกหัดต้องสอบผ่านทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00 จึงจะถือว่าสอบผ่านตามความเห็นชอบของคณะกรรมการประเมินผล

3.6 การลงทะเบียน ผู้ฝึกหัดจะต้องลงทะเบียนที่สถานศึกษาที่เปิดสอนระบบนี้ และที่สถานประกอบการและสมาคมวิชาชีพ/สภาอุตสาหกรรม/องค์กรภาคธุรกิจ

3.7 ประกาศนียบัตร ผู้ฝึกหัดจะได้รับประกาศนียบัตรผู้ชำนาญงานระบบทวิภาคี โดยประกาศนียบัตรจะออกให้ในนามของกองเจ้าสังกัดสถานศึกษา และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย/สมาคม/องค์กรภาคธุรกิจประเภทอาชีพนั้นๆ

ในปีการศึกษา 2535 มีสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษาเข้าร่วมโครงการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และสถานประกอบการรวมทั้งจำนวนนักเรียน ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนวิทยาลัย นักเรียน และสถานประกอบการ ของการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ชำนาญงานระบบทวิภาคี ปีการศึกษา 2535

กองสถานศึกษา	วิทยาลัย (แห่ง)	นักเรียน (คน)	สถานประกอบการ (แห่ง)
กองวิทยาลัยเทคนิค	7	423	119
กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา	2	110	2
กองการศึกษาอาชีพ	1	20	7
กองวิทยาลัยเกษตรกรรม	3	96	34
รวมทั้งสิ้น	13	649	162

ที่มา : กรมอาชีวศึกษา. 2541 : 2

สาขาวิชาที่เปิดสอนมีทั้งสิ้น 17 สาขาวิชา แยกตามประเภทวิชาได้ดังนี้

1. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เปิดสอน 9 สาขาวิชา ได้แก่ ช่างซ่อมบำรุงโรงงาน อุตสาหกรรม ช่างเครื่องมือตัดและขึ้นรูป ช่างแม่พิมพ์ ช่างยนต์ ช่างกลโรงงาน ช่างพิมพ์ ช่างพลาสติก ช่างติดตั้งงานไฟฟ้า และช่างซ่อมบำรุงอิเล็กทรอนิกส์

2. ประเภทวิชาการเกษตร เปิดสอน 4 สาขาวิชา ได้แก่ ไม้ดอกไม้ประดับ โคนม การเกษตรบนพื้นที่สูง และประมงน้ำจืด

3. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม เปิดสอน 1 สาขาวิชา ได้แก่ ธุรกิจโรงแรม

4. ประเภทวิชาคหกรรม เปิดสอน 3 สาขาวิชา ได้แก่ การกัฏดาการ การครัว

ผู้สำเร็จการศึกษาในระบบนี้จะได้รับวุฒิประกาศนียบัตรผู้ชำนาญงานระบบทวิภาคี

2.2 การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคี

พ.ศ. 2538 กรมอาชีวศึกษาได้เริ่มเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคี โดยร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งกำหนดให้นักเรียนศึกษาในสถานศึกษา สัปดาห์ละ 1 – 2 วัน และฝึกอาชีพในสถานประกอบการสัปดาห์ละ 3 – 4 วัน โดยมีโครงสร้างของหลักสูตรพอสรุปดังนี้ (กรมอาชีวศึกษา. 2541 : 28 – 35)

1. หมวดวิชาพื้นฐาน 30 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาชีพ 61 - 75 หน่วยกิต ประกอบด้วย
 - 2.1 วิชาพื้นฐาน 10 - 30 หน่วยกิต
 - 2.2 วิชาเฉพาะ 6 - 40 หน่วยกิต
 - 2.3 วิชาชีพเลือก 14 - 46 หน่วยกิต
 - 2.4 โครงการงาน/โครงการวิชาชีพ 4 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี 12 - 20 หน่วยกิต

กิจกรรม 2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน รวมทั้งสิ้น 109 - 120 หน่วยกิต

วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี มีรายละเอียดดังนี้

 1. เพื่อผลิตช่างฝีมือให้มีความรู้ความชำนาญตรงตามความต้องการของสถานประกอบการได้อย่างแท้จริง
 2. เพื่อผลิตช่างฝีมือให้เพียงพอับความต้องการของตลาดแรงงาน
 3. เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา สามารถผลิตช่างฝีมือได้มากขึ้น ทั้งปริมาณและคุณภาพ
 4. เพื่อให้ นักเรียนระดับ ปวช. ระบบทวิภาคี มีความเชื่อมั่นและผูกพันกับสถานประกอบการมากกว่านักเรียนในระบบปกติ
 5. เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือประสานสัมพันธ์กันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ

หลักการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีรายละเอียดดังนี้

 1. เกิดจากความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษาตามความต้องการของสถานประกอบการ
 2. สถานประกอบการร่วมกับสถานศึกษาในการคัดเลือกนักเรียน-นักศึกษาเข้าร่วมหรืออาจจะมอบหมายให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการแล้วแต่กรณี
 3. สถานประกอบการและสถานศึกษาร่วมกันจัดทำหลักสูตร
 4. สถานศึกษามีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการสอนวิชาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเบื้องต้น ส่วนสถานประกอบการมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการฝึกภาคปฏิบัติวิชาชีพเฉพาะ ตามหลักสูตร ซึ่งระยะเวลาเรียนและฝึกอบรมส่วนใหญ่จะอยู่ในสถานประกอบการมากกว่า ในสถานศึกษา เช่น ใน 1 สัปดาห์ จะเรียนในสถานศึกษา ประมาณ 1 - 2 วัน และฝึกงานหรือฝึกภาคปฏิบัติในสถานประกอบการประมาณ 3 - 4 วัน หรืออาจจะขึ้นอยู่กับความพร้อม และความต้องการของสถานประกอบการ

5. นักเรียนจะต้องทำข้อตกลงการฝึกอาชีพกับสถานประกอบการ และสำเนาให้กับสถานศึกษารับทราบด้วย

6. ระหว่างการศึกษา นักเรียนจะต้องมีสมุดรายงานผลการศึกษาประจำตัว ซึ่งบันทึกโดยนักเรียนเอง โดยมีครู – อาจารย์จากสถานศึกษา และครูฝึกจากสถานประกอบการร่วมกันพิจารณาผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักสูตร ซึ่งสถานประกอบการและสถานศึกษาได้เห็นชอบร่วมกันตั้งแต่ต้น

7. เมื่อสิ้นสุดการศึกษาบรมตามหลักสูตรแล้ว นักเรียนจะต้องผ่านการทดสอบและประเมินผลด้วยข้อสอบของคณะกรรมการร่วมของสถานศึกษาและสถานประกอบการ

8. เมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาแล้ว จะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการและประกาศนียบัตรรับรองความสามารถจากสถานประกอบการหรือสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพร่วมกันระหว่างสถานประกอบการ และสถานศึกษา ซึ่งแต่ละส่วนมีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1. สถานประกอบการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1.1 จัดให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการฝึกและครูฝึก เพื่อประสานงานกับผู้ปกครองและสถานศึกษาในการดูแล ควบคุมความประพฤติการฝึกอาชีพ และฝึกอาชีพให้แก่ นักเรียน รวมทั้งจัดหาวัสดุอุปกรณ์สำหรับการฝึกของนักเรียน

1.2 รับนักเรียนตามจำนวนและคุณสมบัติที่ได้กำหนดและตกลงร่วมกับสถานศึกษา

1.3 ดำเนินการเรื่องการทำสัญญาการฝึกอาชีพของนักเรียน

1.4 ดำเนินการฝึกอาชีพ วัสดุและประเมินผลการเรียนในรายวิชาที่รับผิดชอบตามเกณฑ์ที่สถานประกอบการและสถานศึกษาร่วมกันกำหนด

1.5 ส่งครูฝึกและผู้ควบคุมการฝึกเข้าร่วมประชุมสัมมนา กับสถานศึกษา

1.6 ควบคุม ดูแล ให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการบันทึกสมุดรายงานการฝึกอาชีพ

1.7 ควรจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงให้แก่ นักเรียนตามที่ได้ตกลงกันไว้

1.8 จัดสวัสดิการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมให้แก่ นักเรียน

1.9 จัดปฐมนิเทศให้แก่ผู้ปกครองและนักเรียนรวมทั้งปัจฉิมนิเทศ ก่อนจบหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา

1.10 ออกใบรับรองการทำงานให้แก่ นักเรียนที่จบการศึกษาแล้ว

2. สถานศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

- 2.1 ดำเนินการเรื่องหลักสูตรและการจัดแผนการเรียนร่วมกับสถานประกอบการ
- 2.2 จัดให้มีการขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียน และการลงทะเบียนเรียนรายวิชา ตามแผนการเรียนที่ได้ตกลงร่วมกับสถานประกอบการทุกภาคเรียน
- 2.3 ร่วมกับสถานประกอบการจัดปฐมนิเทศให้กับนักเรียนก่อนเข้าเรียน และปัจฉิมนิเทศก่อนจบหลักสูตร
- 2.4 จัดอบรมสัมมนาผู้ควบคุมการฝึกและครูฝึกให้กับสถานประกอบการเกี่ยวกับการวางแผนการฝึก การวัดและประเมินผลการฝึก
- 2.5 จัดสอนวิชาพื้นฐานและวิชาชีพพื้นฐานรวมทั้งการปฏิบัติเบื้องต้นให้นักเรียน
- 2.6 จัดผลและประเมินผลการเรียนรายวิชาที่สถานศึกษารับผิดชอบ
- 2.7 ควบคุมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ
- 2.8 จัดครู – อาจารย์ นิเทศการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ และจัดการฝึกปฏิบัติเพิ่มเติมให้กับนักเรียนในส่วนที่สถานประกอบการไม่สามารถจัดการฝึกให้ได้
- 2.9 จัดสวัสดิการให้แก่นักเรียนตามความเหมาะสม
- 2.10 ออกประกาศนียบัตรรับรองให้กับผู้เรียน
- 2.11 ประเมินโครงการร่วมกับสถานประกอบการ
3. หัวหน้างานทวิภาคี มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้
 - 3.1 วางแผนสำรวจความต้องการ และพิจารณาความเหมาะสมของสถานประกอบการ
 - 3.2 ประชาสัมพันธ์การจัดวางการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี
 - 3.3 ประสานงานการฝึกอาชีพของนักเรียนทั้งในสถานศึกษาและในสถานประกอบการ
 - 3.4 ประสานงานกับสถานประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนการเรียนการสอน
 - 3.5 จัดปฐมนิเทศนักเรียนและประชุมผู้ปกครอง
 - 3.6 วางแผนจัดการนิเทศ ติดตามประเมินผลการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ
 - 3.7 จัดประชุมสัมมนาผู้ควบคุมการฝึกให้กับครูฝึกและอาจารย์นิเทศ
 - 3.8 ประสานงานจัดการทดสอบมาตรฐานฝีมือ
4. อาจารย์ที่ปรึกษา มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้
 - 4.1 ให้คำปรึกษาแนะนำการทำและตรวจสอบหลักฐานสัญญาการเป็นนักเรียน และสัญญาการฝึกอาชีพ

4.2 ปฐมนิเทศนักเรียนในด้านการเรียน ความประพฤติ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ รวมทั้งสวัสดิการต่าง ๆ ของสถานศึกษา

4.3 จัดทำ เก็บรวบรวมประวัติ ข้อมูลการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียน ที่อยู่ในความรับผิดชอบ

4.4 ให้คำปรึกษาและให้ความเห็นชอบในการลงทะเบียนรายวิชา การขอเปลี่ยน ขอเพิ่ม ขอลถอนรายวิชา และขอผ่อนชำระค่าลงทะเบียนรายวิชาของนักเรียน

4.5 ติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง รายงานผลการเรียน พฤติกรรมของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

4.6 ประสานงานกับแผนกวิชาหรืองานอื่นที่เกี่ยวข้อง

5. อาจารย์นิเทศก์ มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

5.1 จัดทำแผนการฝึกอาชีพร่วมกับครูฝึก

5.2 ให้คำแนะนำ ปรึกษาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานประกอบการ

5.3 ให้คำปรึกษาในการสอนและประเมินผลแก่ครูฝึก

5.4 ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนในสถานประกอบการ

5.5 ดูแล ติดตามการฝึกอาชีพให้เป็นไปตามเนื้อหารายวิชา

5.6 รายงานผลการนิเทศ

เกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนในระบบทวิภาคี เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคี บรรลุวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ประสงค์จะเข้าศึกษาต่อในระบบทวิภาคี ดังนี้

1. เป็นผู้จบมัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า
2. อายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์
3. ผู้ปกครองให้คำรับรองและทำสัญญาการฝึกอาชีพกับสถานประกอบการ
4. มีความประพฤติเรียบร้อย
5. มีร่างกายแข็งแรงและเหมาะสมในการเรียน
6. ไม่เป็นโรคที่สังคมรังเกียจ หรือติดยาเสพติดชนิดร้ายแรง
7. เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือก หรือสอบคัดเลือกเข้าเรียนได้
8. ผู้ปกครองมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดที่ตั้งของสถานศึกษาและให้การสนับสนุนการเรียนของนักเรียน

9. มีความเคารพ เลื่อมใส ศรัทธาต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

10. มีเจตคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกสถานประกอบการเข้าร่วมโครงการอาชีวศึกษาระบบ
ทวิภาคี หลักสูตร ปวช. 2538

กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกสถานประกอบการเข้าร่วมโครงการ
อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ดังนี้

1. มาตรฐานของสถานประกอบการ

- 1.1 เป็นสถานประกอบการที่ถูกต้องตามกฎหมายไม่ขัดต่อศีลธรรมและวัฒนธรรม
- 1.2 มีบุคลากรพร้อมที่จะทำหน้าที่ควบคุมการฝึกอย่างน้อย 1 คน และมีบุคลากรที่
พร้อมจะเป็นครูฝึกตามสาขาวิชาชีพให้เหมาะสมกับลักษณะงานและจำนวนนักเรียน
- 1.3 มีการบริหารและการจัดการเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ มีการจ้างงานและ
มอบหมายงานที่ชัดเจน มีข้อบังคับ หรือระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสถานประกอบการ
- 1.4 มีเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ที่มีคุณภาพและเพียงพอสำหรับการฝึก
- 1.5 มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการในสาขาอาชีพนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 ปีหรือ
ได้รับการลงทุนหรือเป็นสมาชิกขององค์การทางอาชีพ
- 1.6 มีความต้องการกำลังคน หรือมีแนวโน้มความต้องการกำลังคนในสาขาอาชีพนั้น
ในอนาคต

2. ลักษณะงานที่ปฏิบัติ

- 2.1 สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน และหรือมาตรฐานอาชีพนั้น ๆ
- 2.2 มีปริมาณงานมากพอและสม่ำเสมอ สำหรับการฝึกตลอดหลักสูตร
- 2.3 มีลักษณะงานปฏิบัติหลากหลายและมีคุณค่าควรแก่การฝึก
- 2.4 มีความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

3. การพัฒนาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

3.1 ความหมายของการพัฒนา

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท ใน
การศึกษาทำให้การบริหารจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูฝ่ายวิชาการ
ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงเกี่ยวกับงานเทคโนโลยีการศึกษาจึงจำเป็นต้องแสวงหาความรู้ ให้มี
ทักษะในการปฏิบัติงานโดยเฉพาะมีข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ เพื่อพัฒนาตนเอง ให้ทันต่อความ
เปลี่ยนแปลง ให้สามารถดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้และบรรลุวัตถุประสงค์ของ
การศึกษา ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ ดังนี้

ชาญชัย อัจฉินสมาจาร (2544 : 10) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาว่า หมายถึง เป็นกรรมวิธีต่าง ๆ ที่เพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะและความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน ในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เพื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมุ่งที่จะพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานไปในทิศทางที่ถูกต้อง

กิตติมา ปริศิฉิลก (2542 : 118) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการหรือกรรมวิธีต่าง ๆ ที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ให้กับบุคคลในองค์กรตลอดจนพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี มีความรับผิดชอบต่องานอันจะทำให้งาน มีประสิทธิภาพ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 779) ได้ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา” คือ “ทำให้เจริญ” ดังนั้นการพัฒนาจึงหมายถึง การทำให้เจริญ

พะยอม วงศ์สารศรี (2545 : 116) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาว่า หมายถึง การดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจแก่องค์กร

สนธยา พลศรี (2547 : 2) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาว่า หมายถึง การปลูกสร้างคุณสมบัติ คุณธรรม นิสัย เจตคติ ความสามารถ ความชำนาญ ความรู้ ความเข้าใจให้เกิดขึ้น เพื่อช่วยให้ตนเองเป็นบุคคลที่มีความสุข ความเจริญ ความสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติอย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความถนัด ความสนใจและศักยภาพที่มีในตนเอง

อำภา บุญช่วย (2548 : 8) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาว่า หมายถึง เป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งหลาย ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทีมงาน ทีมงาน ครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือแม้แต่สังคมหรือชาติก็ตาม ถ้าปราศจากการพัฒนาตนเองเป็นรากฐานเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะไปพัฒนาอย่างอื่น แม้แต่จะพัฒนาครอบครัวของเราเองก็ตาม ดังนั้นการที่จะไปพัฒนาใคร ก็ควรที่จะหาทางพัฒนาปรับปรุงตนเองก่อน เพราะเมื่อไปพัฒนาคนอื่นเขาจึงจะฟัง ยอมรับ เชื่อถือและศรัทธาโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ประกอบวิชาชีพครู

พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of education) โดยกู๊ด (Good. 1973 : 17) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาว่า หมายถึง เป็นการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางด้านความสามารถนั้น ๆ อันเป็นผลที่เกิดขึ้น จากการกระทำด้วยตัวเอง หรือผู้อื่นจัดทำให้

จากความหมายที่นักวิชาการและนักบริหารได้กล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปความของการพัฒนา ได้ว่า หมายถึง กระบวนการ หรือกรรมวิธีที่จะทำให้อาชีพตนเอง เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ทักษะและมีประสบการณ์รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร จากความประสงค์ที่ได้สิ่งนั้นเกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะนำองค์ประกอบ ด้านความรู้ ด้านข้อมูลและด้านทักษะไปใช้เป็นตัวบ่งชี้ในการศึกษา

3.2 ความหมายของแนวทาง

หน่วยงานและนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของแนวทาง ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 599) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แนวทาง หมายถึง ทางปฏิบัติที่วางไว้เป็นแนว

ศุภลักษณ์ เศรษฐพานิช (2544 : 15) กล่าวไว้ว่า แนวทาง หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และ ควรแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย

กู๊ด (Good. 1973 : 191) ได้ให้ความหมายของ แนวทาง หมายถึง เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เป็นแผนภูมิซึ่งเป็นตัวแบบของสิ่งหนึ่ง เป็นหลักการหรือแนวคิดและเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

จึงสรุปได้ว่า แนวทาง หมายถึง วิธีที่ใช้ยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาหรือพัฒนาขึ้นเพื่อนำไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติต่อไป

3.3 การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ดังนี้

กรมอาชีวศึกษา (2541 : 5) ได้สรุปถึง การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ดังกล่าว ประกอบด้วยหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
2. หลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
3. หลักสูตรเสริมวิชาชีพมัธยม
4. หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

ทั้ง 4 หลักสูตรเป็นการจัดการศึกษาในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ได้แก่ สาขาเกษตรกรรม สาขาพาณิชยกรรม สาขาคหกรรม ช่างอุตสาหกรรม และศิลปกรรม เป็นต้น โดยมีการจัดการศึกษาและจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ การศึกษาระบบปกติ และระบบทวิภาคี

1. การศึกษาระบบปกติ เป็นการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
2. การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ สอนทฤษฎีโดยสถานศึกษาและฝึกปฏิบัติงานเบื้องต้น ส่วนจะฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ

มาลี ทักษะกรวงษ์ (2541 : 11 – 12) ได้สรุปถึง การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็น การจัดการอาชีวศึกษา และฝึกอาชีพของไทยในสาขาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม และศิลปกรรม มีทั้งจัดในระบบ โรงเรียนและการจัดนอกระบบ โรงเรียน ซึ่งสามารถ จำแนกได้เป็น 3 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 จัดในสถานศึกษาฝึกอาชีพแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ

รูปแบบที่ 2 จัดในสถานศึกษาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยมีส่วนหนึ่งของการฝึกปฏิบัติ จะ ส่งนักศึกษาไปฝึกงานในสถานประกอบการ

รูปแบบที่ 3 จัดในรูปแบบทวิภาคี โดยเรียนทฤษฎีในสถานศึกษาและฝึกปฏิบัติ ส่วน ใหญ่ในสถานประกอบการ โดยที่นักศึกษามีสถานะภาพเป็นบุคลากรฝึกหัดของสถานประกอบการ (Dual system)

ราชศักดิ์ กุลละวณิช (2544 : 50) ได้สรุปถึง การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการ จัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะตามสาขาวิชาชีพของตน สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งมีรูปแบบ ในการจัดการศึกษาทั้งการจัดในระบบ โรงเรียนและนอกระบบ โรงเรียน จำแนกได้ 3 ลักษณะดังนี้

1. จัดในสถานศึกษาฝึกอาชีพแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ
2. จัดการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยส่วนหนึ่งของการฝึกปฏิบัติจะส่งนักศึกษา ไปฝึกงานในสถานประกอบการ
3. จัดในลักษณะของนักศึกษาฝึกหัด โดยเรียนทฤษฎีในสถานศึกษาและฝึกปฏิบัติส่วน ใหญ่ในสถานประกอบการ บุคลากรนั้นเป็นบุคลากรของสถานประกอบการ รูปแบบนี้ เป็นที่รู้จัก กันว่าเป็นการศึกษาในระบบทวิภาคี (Dual system)

เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใต้ (2544 : 9) ได้สรุปถึง การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการ จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดระบบคู่ ดำเนินการฝึกอาชีพให้แก่เยาวชนของชาติ โดย ความร่วมมือของสถานศึกษาและ สถานประกอบการ

ชนะ กสิภรณ์ (2549 : 80 - 81) ได้สรุปถึง การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือการ จัดระบบการเรียนการสอนวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมว่ามี 4 ระบบคือ

1. ระบบโรงเรียนอาชีวศึกษา เป็นระบบซึ่งประเทศที่มีการขยายตัวทางอุตสาหกรรมไม่ มากนัก นิยมเริ่มจัดทำ เช่น ประเทศไทย เป็นต้น วิธีในระบบนี้อาศัยช่างที่สำเร็จการศึกษา จาก โรงเรียนและวิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งมีหลักในการฝึกอาชีพด้วยการเน้นหนักการฝึกทักษะ เป็นอย่าง มาก ทำการถ่ายทอดความรู้และทักษะการปฏิบัติให้กับผู้เรียน

2. ระบบโรงเรียนหรือโรงงานอุตสาหกรรมสลับกันหรือประกอบกัน ระบบนี้มีวิธีการดังเช่น สถาบันการศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาปฏิบัติอยู่นั้นคือ การส่งนักศึกษาออกฝึกงานในสถานประกอบการ

3. ระบบช่างฝึกหัด เป็นระบบที่มีการจัดการเรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือหรือการทำงานอย่างประสานกันระหว่างสถานศึกษา และสถานประกอบการ กล่าวคือผู้เรียนจะเรียนภาคทฤษฎีในสถานศึกษา และฝึกภาคปฏิบัติในโรงงานอุตสาหกรรมของสถานประกอบการ ถ้าโรงงานของสถานประกอบการมีขนาดใหญ่จะสามารถแบ่งเวลาการฝึกสำหรับผู้เรียนแยกไว้ต่างหากได้

4. ระบบศูนย์ฝึกวิชาชีพ เป็นระบบที่จัดขึ้นในโรงงานอุตสาหกรรม หรือในศูนย์ฝึกอาชีพของหน่วยงานอุตสาหกรรม แต่ละหน่วยอาจเป็นของรัฐบาลหรือเอกชนก็ได้ เช่น โรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ ศูนย์ฝึกช่างไฟฟ้าของการไฟฟ้านครหลวง เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง การดำเนินการเรียนการสอน การฝึกอบรมวิชาชีพ โดยสถานศึกษาร่วมมือกับสถานประกอบการในการฝึกอบรม ซึ่งนักเรียนนักศึกษา จะเรียนภาคทฤษฎีในสถานศึกษา และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ ซึ่งในการจัดฝึกอาชีพนี้จะเป็นข้อตกลงร่วมกัน ทั้งในเรื่องหลักสูตรระยะเวลาการฝึก ค่าใช้จ่าย เครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ ครูฝึกและอื่น ๆ

ดังนั้นสรุปได้ว่า การพัฒนาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายถึง กระบวนการ กรรมวิธีที่จะทำให้ตนเอง เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ทักษะและมีประสบการณ์รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร จากความประสงค์ที่ได้สิ่งนั้นเกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะนำองค์ประกอบด้านความรู้ ด้านข้อมูลและด้านทักษะไปใช้เป็นตัวบ่งชี้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จากหน่วยงานและนักวิชาการต่างๆ ดังนี้ กรมอาชีวศึกษา (2541 : 5) ; มาลี ทักษะกรวงษ์ (2541 : 11 – 12) ; ราชศักดิ์ กุลละวณิชย์ (2544 : 50) ; เฉลิมศักดิ์ นามเชิงใต้ (2544 : 9) และ ชนะ กสิภาร (2549 : 80-81) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการ ด้านการจัดแผนการเรียน สถานศึกษาและสถานประกอบการ ร่วมจัดทำหลักสูตร และแผนการเรียนตามความต้องการของสถานประกอบการด้านการจัดการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ด้านความร่วมมือกับ สถานประกอบการในรูปของคณะกรรมการ ด้านการติดตามและการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการเตรียมการ ประกอบด้วย 4 รายการ ดังนี้

1.1 สถานประกอบการของท่านให้ความสนใจในระบบทวิภาคี

1.2 ท่านสามารถนำนโยบายการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีไปปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้อง

1.3 ท่านสามารถนำความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

1.4 ท่านได้มีส่วนร่วมประชุมปรึกษาหารือกับสถานศึกษาเพื่อวางแผนการรับนักเรียนในระบบทวิภาคีอย่างสม่ำเสมอ

2. ด้านการดำเนินการ ประกอบด้วย 5 รายการ ดังนี้

2.1 สถานประกอบการของท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณาภาวะเทียบและแนวปฏิบัติ ของนักเรียนทวิภาคี

2.2 สถานประกอบการของท่านร่วมกันกับสถานศึกษาจัดทำแผนการเรียน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

2.3 บุคลากรจากสถานศึกษามีบทบาทในการประสานงานกับสถานประกอบการของท่าน

2.4 การประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษามีส่วนในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีของสถานประกอบการของท่าน

2.5 รายละเอียดของหลักสูตรการฝึกของนักเรียนในระบบทวิภาคีมีความชัดเจน

3. ด้านการจัดแผนการเรียน สถานศึกษาและสถานประกอบการ ร่วมจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนตามความต้องการของสถานประกอบการ ประกอบด้วย 16 รายการ ดังนี้

3.1 สถานประกอบการของท่านได้เตรียมการและวางแผนกำหนดจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนระบบทวิภาคี ในแต่ละปีไว้ชัดเจน

3.2 สถานประกอบการของท่านมีการวางแผนการฝึกอาชีพของนักเรียนระบบทวิภาคีไว้ชัดเจน

3.3 สถานประกอบการของท่านได้กำหนดคุณสมบัติของบุคลากรเพื่อทำหน้าที่ผู้ควบคุมการฝึกอาชีพของนักเรียนระบบทวิภาคีไว้เหมาะสม

3.4 สถานประกอบการของท่านได้กำหนดคุณสมบัติของนักเรียนระบบทวิภาคีที่จะเข้าฝึกอาชีพไว้ชัดเจน

3.5 บุคลากรในสถานประกอบการของท่านมีความพร้อมในด้านการถ่ายทอดความรู้

3.6 เครื่องมืออุปกรณ์ในการเรียนการสอนในสถานประกอบการของท่าน มีความเหมาะสม

- 3.7 รายวิชาที่กำหนดให้นักเรียนได้เรียน และฝึกอาชีพในแต่ละสาขามีความเหมาะสม
- 3.8 เวลาที่ใช้ในการฝึกอาชีพของนักเรียนจัดได้อย่างเหมาะสม
- 3.9 เครื่องมือและเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนการสอนระบบทวิภาคีมีความเหมาะสม
- 3.10 สถานประกอบการของท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกนักเรียนทวิภาคี
- 3.11 สถานศึกษามีการประสานงานการฝึกภาคปฏิบัติของนักเรียนกับสถานประกอบการของท่านหลังจากส่งนักเรียนเข้าฝึก
- 3.12 สถานประกอบการของท่านร่วมกับสถานศึกษาจัดปฐมนิเทศให้แก่นักเรียนระบบทวิภาคีและผู้ปกครอง
- 3.13 สถานศึกษาได้มีการนิเทศติดตามการฝึกอาชีพ ของนักเรียนระบบทวิภาคีในสถานประกอบการของท่านอย่างสม่ำเสมอ
- 3.14 สถานประกอบการของท่านจ่ายค่าตอบแทนในการฝึกอาชีพให้แก่นักเรียนระบบทวิภาคีอย่างสม่ำเสมอ
- 3.15 สถานประกอบการของท่านได้ประโยชน์จากการฝึกอาชีพของนักเรียนระบบทวิภาคี
- 3.16 สถานประกอบการของท่านเห็นว่าการรับนักเรียนระบบทวิภาคีเข้าฝึกอาชีพเป็นภาระที่เพิ่มขึ้น
4. ด้านการจัดการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ประกอบด้วย 4 รายการ ดังนี้
- 4.1 สถานประกอบการของท่านได้กำกับดูแลผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ได้รับมอบหมาย
- 4.2 สถานประกอบการของท่านฝึกอาชีพให้นักเรียนได้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
- 4.3 มีการประสานงานระหว่างครูฝึกกับอาจารย์สถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ
- 4.4 สถานศึกษาแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับปฏิทินและแผนการนิเทศติดตามผลหลังส่งนักเรียนฝึกอาชีพ
5. ด้านความร่วมมือกับสถานประกอบการในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย 6 รายการ ดังนี้
- 5.1 สถานศึกษาได้จัดประชุมสัมมนาแก่ผู้ควบคุมการฝึก ครูฝึกของสถานประกอบการ ของท่าน

5.2 ครูฝึกในสถานประกอบการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนระบบทวิภาคีอย่างสม่ำเสมอ

5.3 ท่านได้แนะนำความรู้เบื้องต้นก่อนการฝึกแก่นักเรียน

5.4 มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

5.5 มีการประชุมร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการของท่านเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นระยะ

5.6 สถานประกอบการของท่านปฏิบัติตามแผนการเรียนและแนวทางการประเมินผลที่ได้กำหนดกับสถานศึกษา

6. ด้านการติดตามและการประเมินผล ประกอบด้วย 7 รายการ ดังนี้

6.1 สถานศึกษาได้มีการประสานงานการประเมินมาตรฐานวิชาชีพกับสถานประกอบการของท่าน

6.2 มีการจัดทำรายงานความคืบหน้าในด้านการเรียน (Progress chart) เป็นปัจจุบัน

6.3 สถานประกอบการของท่านทำหน้าที่ประเมินผลการฝึกภาคปฏิบัติของนักเรียนได้เหมาะสม

6.4 มีการประชุมประเมินผลการปฏิบัติระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการของท่านทุกภาคเรียน

6.5 บุคลากรในหน่วยงานท่านสามารถปฏิบัติตามระเบียบและเกณฑ์การวัดและประเมินผล

6.6 สถานประกอบการของท่านสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกทุกด้าน

6.7 หน่วยงานท่านให้การสนับสนุนด้านขวัญและกำลังใจสำหรับผู้ปฏิบัติงานในระบบทวิภาคีเป็นอย่างดี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้ามาอ้างอิงไว้เป็นแนวทางการวิจัยมีดังนี้

เพียงใจ คัมภรรัตน์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของสถานประกอบการพบว่า ความคิดเห็นของสถานประกอบการที่ร่วมดำเนินการกับวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษก มหานคร และวิทยาลัยเทคนิคมีนบุรีที่มีต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2538 เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสถานศึกษา ด้านนักเรียน ด้านผู้ปกครอง และด้านสถานประกอบการ โดยภาพรวมมีความ

เหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของสถานประกอบการทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประเภทช่างไฟฟ้า และช่างอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มที่ 2 ประเภทช่างกลโรงงาน ช่างพิมพ์ และช่างยนต์ และกลุ่มที่ 3 ประเภทช่างก่อสร้างแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ความคิดเห็นของสถานประกอบการที่ร่วมดำเนินการกับวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร และวิทยาลัยเทคนิคมินบุรี ที่มีต่อการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2538 เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ด้านสถานศึกษาต้องปรับปรุงบทบาทหน้าที่ โดยเฉพาะในเรื่องการประชาสัมพันธ์ การจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น สถานประกอบการมีความคิดเห็นว่าด้านสถานศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านนักเรียนบทบาทหน้าที่ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องที่นักเรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ของสถานศึกษาและสถานประกอบการอย่างเคร่งครัด ด้านผู้ปกครอง บทบาทหน้าที่ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องยินยอมให้นักเรียนในปกครอง เข้ารับการฝึกภาคปฏิบัติตลอดหลักสูตรตามเงื่อนไขและข้อตกลงที่สถานศึกษาและสถานประกอบการกำหนด ด้านสถานประกอบการบทบาทหน้าที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องสถานประกอบการ ควรจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงให้นักเรียนตามอัตราที่สถานประกอบการ ได้ตกลงไว้ โดยไม่อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานขั้นต่ำ เป็นบทบาทหน้าที่ที่สถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเหมาะสมมาก

วรวิทย์ ศรีตระกูล (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเห็นของสถานประกอบการ ที่เข้าร่วมการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสาขาวิชาช่างยนต์ กับวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านต่าง ๆ คือ 1) การวางแผนและการเตรียมการ 2) การดำเนินการ 3) การประเมินผล พบว่า การวางแผนการเตรียมการมีระดับความคิดเห็นที่ประเมินอยู่ในระดับมาก คือ สถานประกอบการเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการฝึกอาชีพของนักศึกษาระบบทวิภาคี ได้มีการกำหนดบุคลากรเพื่อ ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการฝึกอาชีพของนักศึกษาระบบทวิภาคี ได้อย่างเหมาะสม และได้มีการวางแผนการฝึกอาชีพของนักศึกษาระบบทวิภาคีด้วย ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำแต่อยู่ในเกณฑ์ระดับ ปฏิบัติมากคือ การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ ในการคัดเลือกนักศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อเข้า ฝึกอาชีพในสถานประกอบการ และการมีส่วนร่วมประชุมปรึกษาหารือ ระหว่างสถานประกอบการ กับสถานศึกษา เพื่อวางแผนการรับนักศึกษาในระบบทวิภาคี การดำเนินการมีระดับความคิดเห็นที่ ประเมินอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด คือ สถานประกอบการได้ประโยชน์จากการฝึกอาชีพของ นักศึกษาระบบทวิภาคี สถานประกอบการได้นำความรู้เบื้องต้นก่อนการฝึกอาชีพให้กับนักศึกษา

ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำแต่อยู่ในเกณฑ์ระดับปฏิบัติมากคือ การประสานสัมพันธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษากับสถานประกอบการระหว่าง ที่ส่งนักศึกษาเข้าฝึกอาชีพ การประเมินผล

เกี่ยวกับจิตพิสัยมีระดับความคิดเห็นที่ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดคือนักศึกษามีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไปพร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นผู้ร่วมงานและครูฝึก และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ส่วนเรื่อง ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำแต่อยู่ในเกณฑ์ระดับการประเมินมาก คือการประสานสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสถานประกอบการระหว่างที่ส่งนักศึกษา เข้าฝึกอาชีพ การประเมินผลเกี่ยวกับจิตพิสัยมีระดับความคิดเห็นที่ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดคือนักศึกษามีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไปพร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นผู้ร่วมงานและครูฝึก และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำแต่อยู่ในเกณฑ์ ระดับการประเมินมากคือนักศึกษามีภาวะความเป็นผู้นำในทางที่ดี ความละเอียดรอบคอบ ความตรงต่อเวลาและเสียสละในการฝึกอาชีพ การประเมินผลเกี่ยวกับบุคลิกพิสัย มีระดับความคิดเห็นที่ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดคือนักศึกษาพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้ มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานสาขาวิชาช่างยนต์ หลังจากได้ฝึกอาชีพในสถานประกอบการและได้ฝึกอาชีพครบตามลักษณะงาน ที่สถานประกอบการดำเนินการ ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ แต่อยู่ในเกณฑ์ระดับการประเมินมาก คือ นักศึกษามีความพร้อมทางด้านร่างกาย มีวุฒิภาวะ และความรู้พื้นฐานทางทฤษฎีที่เหมาะสมต่อ การเข้าฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ส่วนการประเมินผลเกี่ยวกับทักษะพิสัย มีระดับความคิดเห็นที่ประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะฝีมือในการฝึกอาชีพ สามารถนำความรู้ที่ได้รับในการปฏิบัติงานเองได้ ส่วนเรื่องที่มีค่าเฉลี่ยต่ำแต่อยู่ในเกณฑ์ระดับการประเมินมาก คือ นักศึกษาสามารถปฏิบัติงาน ด้านการจัดการในสถานประกอบการได้มีความสามารถในการแก้ปัญหา และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อตัดสินใจในการฝึกอาชีพ

มงคล วงศ์อนุ (2540 : 111) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้บริหาร หัวหน้างาน และผู้ประกอบการ มีความเห็นว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาอยู่ ในระดับปานกลาง โดยผู้บริหารและหัวหน้างาน เห็นว่าสภาพปัญหาด้านนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับแรก ส่วนผู้ประกอบการเห็นว่าสภาพปัญหาด้านการเตรียมการเปิดสอนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในอันดับแรก ส่วนสภาพปัญหาในการเรียนของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และในรายเรื่องเกือบทุกเรื่องมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นเรื่องความรู้ความสามารถของครูฝึกมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

มาลี ทักษะกรวงษ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักเรียน ช่างอุตสาหกรรมที่มีต่อการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยเทคนิคใน 5 ด้านคือด้านหลักสูตร ด้านครูผู้สอน ด้านวิธีการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลการสอน พบว่านักเรียนช่างอุตสาหกรรม มีความคิดเห็นด้วยการเรียน

การสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการประเมินผลการสอนและด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมาก นอกนั้นระดับปานกลาง นักเรียนช่างอุตสาหกรรมมีปัญหาในสถานศึกษาคือ การเรียนวิชาชีพไม่ให้ความสำคัญทางทฤษฎีช่างทำให้ไม่สามารถนำไปปฏิบัติงานได้ครูเข้าสอนไม่ตรงเวลา และไม่ใคร่เข้าสอนนักเรียน ครูขาดการใช้เทคนิคการสอนและแรงจูงใจในการเรียน เครื่องมือเครื่องจักรมีสภาพชำรุดไม่ทันสมัยไม่เพียงพอ กับจำนวนนักเรียน ครูมักให้คะแนนเก็บน้อย ในรายวิชาที่สอน นักเรียนไม่ใคร่ได้ร่วมกิจกรรมส่วน ปัญหาของนักเรียนช่างอุตสาหกรรม ในสถานประกอบการคือ ไม่สามารถจัดการฝึกให้กับนักเรียน ได้ครอบคลุมตามเนื้อหาของหลักสูตร ครูฝึกไม่สอนงาน ไม่มีเวลาให้นักเรียน ครูฝึกไม่สนใจสอน และอธิบายแนะนำทฤษฎีก่อนลงปฏิบัติ ไม่มีอุปกรณ์ เครื่องมือให้นักเรียนเพียงพอ ไม่มีเกณฑ์การประเมินผลที่แน่นอน และเลิกงานไม่ตรงเวลา

สันทัศน์ วงศ์มาก (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมช่างเทคนิคระบบสื่อสารใยแก้วนำแสงขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย เพื่อศึกษาความต้องการ และความรู้ทางด้านเทคนิคของระบบสื่อสารใยแก้วนำแสงเพื่อนำมากำหนด เป็นหลักสูตรของ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากช่างเทคนิค แผนกควบคุมงานข่ายสาย กงควบคุมงานข่ายสาย จำนวน 72 คน และหัวหน้างานแผนก และกองจำนวน 21 คน โดยมีการ ประเมินผลหลักสูตรจากแบบสอบถามความรู้และทักษะปฏิบัติช่างเทคนิคระบบสื่อสารใยแก้วนำ แสงซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความต้องการด้านวิชาการของผู้เข้าฝึกอบรมมี 5 ด้าน ดังนี้คือ

1. ด้านการจัดและบริหารฝึกงาน
2. ด้านความรู้และงานทางช่าง
3. ด้านเทคนิคและวิธีฝึกอบรม
4. ด้านการผลิตและการใช้สื่อฝึกอบรม
5. ด้านการวัดและการประเมินผล

สุนัย ศรีกุลบุตร (2544 : 104) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของสถานประกอบการ ต่อการดำเนินการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประเภทช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิค ในเขต การศึกษา 10 ตามความคิดเห็นของผู้จัดการสถานประกอบการ สรุปได้ดังนี้ ความพึงพอใจของ สถานประกอบการต่อการดำเนินการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประเภทช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิคในเขตการศึกษา10 ด้านการประเมินผล และด้านการดำเนินการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับดี ส่วนด้านนิเทศน์การสอน ด้านการจัดทำแผนการฝึก ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการ รับนักศึกษา และด้านการประสานงานอยู่ในระดับปานกลาง

สนอง อินทพันธ์ (2542 : 88 - 94) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและความต้องการเกี่ยวกับลักษณะของหัวหน้างานอาชีวศึกษาและผู้ควบคุมการฝึกในโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับฝ่ายสถานศึกษาและสถานประกอบการ โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ฝ่ายสถานศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิค 16 แห่ง คือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และหัวหน้าแผนกวิชาช่างอุตสาหกรรม จำนวน 64 คน และฝ่ายสถานประกอบการที่อยู่ในโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือผู้จัดการฝ่ายบุคคล/ฝ่ายผลิต และผู้ควบคุมการฝึกอบรม จำนวน 402 คน โดยใช้แบบสอบถามประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.90 สถิติที่ใช้ได้แก่การหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที จากการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของสถานศึกษา กับสถานประกอบการเกี่ยวกับสภาพและความต้องการเกี่ยวกับคุณลักษณะของหัวหน้างานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และผู้ควบคุม การฝึกในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ มีความแตกต่างกัน

สืบสกุล แสงธำรง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานประกอบการให้ความคิดเห็นว่าสิ่งที่เป็นปัญหาในแต่ละด้านมากที่สุดคือ ด้านสภาพปัญหาการดำเนินการจัด คือ ปัญหาในประเด็นการขอความร่วมมือในการคัดเลือกจากสถานศึกษา ด้านสภาพปัญหาการดำเนินการจัดฝึกปฏิบัติได้แก่ ประเด็นการจัดฝึกเพิ่มเติม ในสถานประกอบการอื่น และด้านดำเนินการวัดและประเมินผล คือ ปัญหาการรับเข้าเป็นพนักงานเมื่อจบหลักสูตรตามลำดับ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความคิดเห็นว่าสิ่งที่เป็นปัญหาในแต่ละด้าน คือ สภาพปัญหาในด้านจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่บุคลากร ด้านกระบวนการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และด้านการจัดผลผลิตและการประเมินผล ในประเด็นปัญหาการให้ครูเข้าใจถึงลักษณะของช่างชำนาญงาน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแบ่งเป็น 2 กลุ่มประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความสำคัญในประเด็นของการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ในลักษณะต่าง ๆ ส่วนในข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงของสถานประกอบการคือ การสร้าง และให้เห็นผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การลดหย่อนภาษีในด้านต่าง ๆ

เสน่ห์ ศรีวิไลย (2544 : 68-70) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมที่มีต่อการศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ซึ่งได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านครูผู้สอน ด้านวิธีการสอนด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลการสอน และด้านสถานประกอบการ

และศึกษาความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ระหว่างการเรียนกับความคิดเห็นของนักศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมระบบทวิภาคี ชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาช่างอุตสาหกรรมมีความคิดเห็นต่อการศึกษาระบบทวิภาคี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนกับความคิดเห็นของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมที่มีต่อการศึกษาระบบทวิภาคี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สิริกาญจน์ ปรีชาหาญ (2546 : 97 – 100) ได้ทำการวิจัยเรื่องความร่วมมือ ของสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประเภท วิชาช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิคในสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 1 โดยกลุ่มตัวอย่าง คือบุคลากรในสถานศึกษา และสถานประกอบการ จำนวน 137 คน ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ได้แก่ ด้านการเตรียมการก่อนการดำเนินงานการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงาน การประสานงานระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการการสัมมนาการดำเนินงานการฝึกอาชีพ และการประเมินผลการเรียนและการฝึกอาชีพ พบว่า ความร่วมมือของสถานศึกษา และสถานประกอบการในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อทำ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากร พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติ

ปุลยาพร แสงทอง (2554 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคชุมพรผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผู้ประกอบการ มีความพึงพอใจด้านผู้เรียนเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจ น้อยที่สุดคือความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารด้านครู- อาจารย์นิเทศ มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการมีมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ การให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้ประกอบการ ส่วนด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนรับสมัครและคัดเลือกนักเรียนนักศึกษา อยู่ในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจ ด้านสถานศึกษาจัดฝึกอบรมให้ความรู้แนวทางการฝึกอาชีพ แก่ครูฝึกในสถานประกอบการต่ำสุด

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจ พบว่า ผู้ประกอบการทั้ง 3 ขนาด มีความพึงพอใจด้านผู้เรียน ด้านครู-อาจารย์นิเทศ และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ม็อฟฟิต (Moffitt. 1981 : 152-156) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะคตินักเรียนต่อโรงเรียนและการเรียนเป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนออกกลางคัน พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน ด้วยเหตุผลที่ว่า ปัจจัยเหล่านี้ เป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับระหว่าง ที่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งนักเรียนจะพบปรากฏการณ์เช่นนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนกลายเป็นการรับรู้ (Perception) ที่ติดตัวตลอดไป เมื่อมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องมากระทบก็จะทำให้ระลึกได้ (Recall) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ที่มากระทบนั้น เป็นไปในทางที่สนับสนุน ต่อทักษะคตินของตนเองที่มีต่อโรงเรียนก็อาจเป็นสาเหตุให้ตัดสินใจออกจากโรงเรียนได้ แต่อย่างไร ก็ตามเมื่อควบคุมตัวแปรด้านประชากร ด้านพื้นฐานครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านจิตวิทยา และด้านพฤติกรรมนักเรียนแล้วปรากฏว่าการย้ายโรงเรียน การเคยสอบตกไม่มีความสัมพันธ์กับการออกกลางคันแต่อย่างใด แต่ตัวแปรการทำการบ้าน ความปลอดภัยในโรงเรียน และผลการเรียน มีความสัมพันธ์กับการออกกลางคัน โดยที่ตัวแปรการทำการบ้าน มีความสัมพันธ์กับการออกกลางคัน โดยผ่านปัจจัยด้านจิตวิทยา ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะว่า การออกกลางคันหรือไม่ออกไม่ใช่เพราะการทำการบ้านหรือไม่ทำ แต่น่าจะเป็นตัวแปรด้านสติปัญญา

แคทท์เทอร์วัลล์ (Catterell. 1989 : 147 - 148) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพสังคมเศรษฐกิจเป็นผลกระทบต่อการออกกลางคันของนักเรียน พบว่า การศึกษาของบิดามารดา การช่วยงานครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการออกกลางคันของนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับการออกกลางคัน แต่อย่างใด จากการศึกษาของบิดามารดาและรายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการออกกลางคันของนักเรียนนั้น อาจเป็นเพราะว่า ยิ่งผู้ปกครองมีการศึกษาสูงขึ้นก็จะส่งผลให้มีรายได้สูงขึ้น และเมื่อมีรายได้สูงขึ้นก็จะทำให้สามารถสนับสนุนการศึกษาของบุตรได้ การออกกลางคันของนักเรียนก็จะมีแนวโน้มลดลง

ฮาร์ดี้และโซฟี (Hardy & Sophie. 1995 : Website) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความไม่ต่อเนื่องในการจัดการศึกษา แบบร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับสถานศึกษา และสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่าการทำงานร่วมกันเป็นวิธีหนึ่งที่จะสร้างความสัมพันธ์กัน โดยสถานศึกษาจะต้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการได้ความรู้ทะกยะ จากสถานประกอบการ เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ คนส่วนมากยังไม่เข้าใจการศึกษาระบบนี้ รวมถึงผู้ปกครองด้วย จึงจำเป็นต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาระบบนี้ ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะต้องปฏิบัติคือ การทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างรัฐบาล สถานศึกษา และสถานประกอบการ ปัจจัยที่ทำให้การทำงานไม่ประสบผลสำเร็จ อาจเป็นไปได้ว่า เมื่อมี

การศึกษาระบบนี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทำงานของแต่ละหน่วยงาน จะต้องมีการเปลี่ยนรูปแบบการทำงานและแสวงผลประโยชน์ ประสิทธิภาพที่จะได้รับการจากการฝึกงาน อย่างเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือ ควรจะให้บุคลากรในแต่ละหน่วยงานได้รับเทคนิคความรู้ เพื่อช่วยในการศึกษาระบบนี้ประสบความสำเร็จ

โบโน (Bono. 1996 : 26) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา ในการฝึกงาน ตามระยะเวลาที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาฝึกงานที่มีอาจารย์ที่ปรึกษา ไปนิเทศตลอดกับนักศึกษาที่ไม่มีอาจารย์ไปนิเทศ แต่ให้มีการทดสอบก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติงานโดยใช้เวลาห่างกัน 12 สัปดาห์ ผลที่ได้รับไม่มีความแตกต่างกัน สรุปว่า การจัดการศึกษาโดยการให้ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับสถานประกอบการ พร้อมกับนักศึกษา มีความสัมพันธ์ และทุกฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือ สถานศึกษาจะต้องให้ความสนใจในการติดต่อประสานงานความสัมพันธ์ เพื่อให้ให้นักศึกษาเกิดประสบการณ์สูงสุดในการเข้าร่วมโครงการ

เออร์เบ (Erbe. 1996 : 2819) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเพิ่มคุณค่า การยกระดับ ของผลที่ได้รับในการเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ การพัฒนาอาชีพผลการวิจัยพบว่า การศึกษาการเรียนรู้จากประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม ที่เกี่ยวกับความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ทำให้นักศึกษามีโอกาสได้รู้ถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับ การทำงานผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าศึกษาในระบบนี้ นอกจากจะได้รับประสบการณ์ จากการฝึกงานแล้ว ยังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสภาวะสังคมได้ โดยที่นักศึกษา กลุ่มปรกติในสาขาเดียวกันที่ไม่ได้ฝึกงานในสถานประกอบการ มีผลลัพธ์ด้านความสำเร็จ ของการเข้าทำงานหรือประกอบธุรกิจมีความแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการยอมรับจากสถานประกอบการมากกว่านักศึกษา กลุ่มปรกติ

เลห์มานน์ (Lehmann. 1997 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา ระบบทวิภาคีในประเทศเยอรมัน ผลการวิจัยพบว่า เป็นระบบการศึกษาที่นิยมกันแพร่หลาย และเป็นวิธีผลิตแรงงานที่มีทักษะเข้าสู่ตลาดอุตสาหกรรม ทำให้เกิดแรงจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมศึกษาต่อในระบบนี้ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะมีทักษะในการปฏิบัติงาน และประสบผลสำเร็จ ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ฮิลล์ (Hill. 2000 : 159-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสนับสนุนของการประชุมสำหรับโรงเรียนรัฐบาลในรัฐแอละแบมา โดยใช้คำถามวิจัยว่า ชุมชนซึ่งมีผู้อาศัยอยู่ซึ่งเป็นชุมชนกลุ่มน้อยมากกว่ามีการสนับสนุนโรงเรียนรัฐบาลในระดับน้อยกว่าหรือไม่ การศึกษาครั้งนี้ให้นิยาม การสนับสนุนของชุมชน โดยใช้วัดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 8 ประการ คือ 1) การสนับสนุนทางการเงิน 2) การสนับสนุนทางสื่อ 3) การมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้ปกครอง 4) การออกสู่ชุมชนของระบบโรงเรียน 5) ชุมชนให้สิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน 6) โปรแกรมสนับสนุน

ของชุมชน 7) การเข้าเกี่ยวข้องของผู้ที่ไม่ใช่ผู้ปกครอง 8) การประเมิน ของศึกษาธิการ หลังสร้างแบบวัดเหล่านี้เพื่อจัดตำแหน่งการสนับสนุนของชุมชนของระบบโรงเรียนแต่ละระบบโดยใช้ข้อมูลเชิงสัมมะโนเพื่ออธิบายลักษณะของชุมชนที่ศึกษา ตัวแปร ทางประชากรศาสตร์ที่ศึกษา ได้แก่ ชนชั้น การประชุมชนเมือง ขนาดของกลุ่มโรงเรียน และจำนวนเด็กในวัยเรียน รวมตัวแปรเพิ่มเติมเหล่านี้เข้าด้วยกันแล้วทดสอบว่า เชื้อชาติหรือตัวแปรอื่น เป็นพยากรณ์เบื้องต้นของกลุ่มสนับสนุนของชุมชนสำหรับโรงเรียนรัฐบาล ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งใช้ข้อมูลที่เก็บไว้ได้เมื่อ ค.ศ. 1970 ด้วยข้อค้นพบแสดงว่า เชื้อชาติ ชนชั้น และการเป็นชุมชนเมือง มีอิทธิพลต่อระดับการสนับสนุนของชุมชนสำหรับโรงเรียนรัฐบาล ในขณะที่มีความแตกต่างระหว่างตัวบ่งชี้เหล่านี้ ข้อค้นพบโดยรวมชี้แนะว่าระบบที่มีค่าร้อยละ ของนักเรียนชุมชนน้อยกว่าระบบที่มีผู้ปกครองได้รับการศึกษาว่า และระบบในเมืองมากกว่า มักจะมีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนชุมชนที่เข้มแข็งกว่า

กรอสซี (Groossi. 2001 : 241-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความตระหนักในบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาในการประสานความร่วมมือจากชุมชน เพื่อกำหนดเป้าหมายทางการศึกษา ซึ่งได้ข้อสรุปว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความพยายามที่จะประสานความร่วมมือจากชุมชน เพื่อกำหนดเป้าหมายทางการศึกษา โดยเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองเพราะครอบครัวถือว่าเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม ซึ่งมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดและการมีส่วนร่วมมากขึ้นของชุมชนจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ด้านการบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่ของชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นำไปสู่เป้าหมายทางการศึกษาของชุมชนที่มีผลต่อ การพัฒนา นโยบายและการเตรียมการด้านบริหารจัดการ

แซเตอร์ส (Sanda. 2002 : 118-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการความร่วมมือ และการเพิ่ม การสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของการเรียน ของนักเรียน ออฟริกัน-อเมริกา โดยจัดรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการลงมือปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนความร่วมมือและการสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง ในประเทศอเมริกา การวิจัยโดยผู้ร่วมโครงการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามขั้นตอน 4 ขั้น คือ ปัญหาการสำรวจ การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผลผลการศึกษพบว่าเมื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น นักเรียน มีผลการเรียนดีขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การพัฒนา การจัดการศึกษา ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนา การศึกษาทุกขั้นตอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์สำคัญยิ่งที่ทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพเพราะประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ที่คัดเลือกมาจากชุมชนแต่คณะกรรมการสถานศึกษา ยังให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาได้ไม่เต็มที่เนื่องจากมีสาเหตุหลายประการได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ของตนเอง ขาดความรู้

ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นและการประชุมของคณะกรรมการสถานศึกษามีน้อยปัญหาที่กล่าวมานี้ส่งผลต่อการพัฒนาความร่วมมือ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจะส่งผลถึงการบริหารที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ต่อไป

จริงจิต (Chringchit. 2002 : 128-129) และแม็คโคซาน และโอทีโร (McCoshan & Otero) คือการได้ฝึกงานในสถานประกอบการ มีความสำคัญมากที่สุด ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การให้การศึกษาต่อเนื่องวนสถานประกอบการ แก่ บุคลากรของสถานศึกษา ประโยชน์ของความร่วมมือ คือ โอกาสการได้งานทำของนักเรียนนักศึกษา การหารายได้ของนักศึกษา และการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น ในด้านจุดอ่อนหรืออุปสรรคของความร่วมมือ การขาดงบประมาณสนับสนุน จากทั้งฝ่ายสถานศึกษาและสถานประกอบการ ภาระงานที่เพิ่มขึ้นของอาจารย์ ความไม่ยืดหยุ่นของตารางสอนและบุคลากรของสถานศึกษาขาดทักษะความรู้ด้านธุรกิจอุตสาหกรรม และทักษะการขาย รวมทั้งสถานศึกษาขาดแผนกลยุทธ์ ส่วนอุปสรรคด้านสถานประกอบการ คือ นายจ้างมองไม่เห็นประโยชน์ และขาดความเข้าใจด้านการพัฒนาองค์กรของตนเอง และมองไม่เห็นผลเสีย ของผลผลิตของสถานศึกษาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตน

แม็คโคซาน และโอทีโร (McCoshan & Otero. 2003 : Abstract) พบว่าความคิดเห็นของเจ้าของและผู้บริหารสถานประกอบการ จากงานวิจัยของ อัลมีเกรน (Almegren) มีความคิดเห็นเชิงบวกต่อความร่วมมือแม้จะมีความร่วมมือไม่มากนัก แต่มีความคิดเห็นเชิงลบต่อคุณลักษณะ ของนักเรียนอาชีวศึกษา คือมีความรู้และทักษะน้อย ขาดความเชื่อมั่นและแรงบันดาลใจ ขาดข้อมูลเกี่ยวกับสถานประกอบการระบบงาน ระบบแรงงาน และขาดระเบียบวินัย หลักสูตร ของสถานศึกษา ไม่ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ สถานประกอบการพึงพอใจผลผลิตของสถานศึกษา ร่วมออกแบบรายวิชา ร่วมสอนและให้คำปรึกษา การเยี่ยมชม และการฝึกงานในสถานประกอบการ การวิจัยที่สถานประกอบการให้การอุดหนุน บริการวิชาการ ที่สถานประกอบการจัดให้กับสถานศึกษา การให้คำปรึกษาของสถานศึกษาแก่สถานประกอบการ และการจัดให้มีอุทยานอุตสาหกรรมร่วมกันและโดยทั่วไป ความร่วมมือจะเกิดขึ้นจากการประชุมพบปะกัน และการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ โดยอาจารย์ของสถานศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการริเริ่ม สร้างความร่วมมือ และการริเริ่มความร่วมมือกับการกำกับดูแลร่วมมือของสถานศึกษา นอกจากนี้ แม็คโคซาน และโอทีโร (McCoshan & Otero) ยังรายงานว่า ความร่วมมือส่วนใหญ่ เป็นลักษณะเฉพาะกิจไม่ถาวร

คอลแลนและแอสเวิร์ธ (Callan & Ashworth. 2004 : Abstract) แห่งมหาวิทยาลัยควีนแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ศึกษาเรื่องความร่วมมือและความร่วมทำงานระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความร่วมมือและปริมาณความร่วมมือระหว่างสถาน

ประกอบการกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนขนาดใหญ่ พบว่า สิ่งที่น่าสนใจให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพของสถานประกอบการและสถานศึกษา คือ 1) ความเต็มใจของทั้ง 2 ฝ่าย ที่จะร่วมมือกันจัดการอาชีวศึกษา 2) เป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่ตรงกัน รวมทั้งวิสัยทัศน์ร่วมของทั้งสถานศึกษาและสถานประกอบการ 3) ความเคารพและเชื่อใจกันและกัน 4) การติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างกัน 5) ภาวะผู้นำของทั้งสองฝ่ายที่สามารถหลอมรวมบูรณาการเอากลยุทธ์ กลวิธีการปฏิบัติการ ความสัมพันธ์ระหว่างกันและวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน 6) การยอมรับความแตกต่างของกันและกัน 7) ความยืดหยุ่นด้านเวลาและอื่นๆ กับความเต็มใจที่จะลองทำ 8) ความรู้ใหม่ ทักษะใหม่ และวิธีคิดใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างขององค์กร นโยบาย และกฎเกณฑ์ต่างๆ ขององค์กร

จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารและครูในการบริหารงานความร่วมมือกับสถานประกอบการ จะเห็นได้ว่า ในสถานศึกษานั้นผู้บริหารและครูมีความสำคัญและเป็นผู้ที่จะต้องปฏิบัติงาน ในบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งในการบริหารงานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการนั้น ผู้บริหารจะต้องมีทั้งความรู้ประสบการณ์การทำงานบริหาร และมีการพัฒนา โดยการฝึกอบรม ตำแหน่ง และจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน ต่าง ๆ เพื่อการประสบความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กร

5. สรุปแนวคิด หลักการ ที่นำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

สรุปแนวคิด หลักการ ที่นำไปสู่การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัยการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จากหน่วยงานและนักวิชาการต่างๆ ดังนี้ กรมอาชีวศึกษา (2541 : 5) ; มาลี ทักษะกรวงษ์ (2541 : 11 – 12) ; ราชศักดิ์ กุลละวณิชย์ (2544 : 50) ; เถлимศักดิ์ นามเชียงใต้ (2541 : 9) และ ชนะ กลสิทธิ์ (2549 : 80-81) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการ ด้านการดำเนินการ ด้านการจัดแผนการเรียน สถานศึกษาและสถานประกอบการ ร่วมจัดทำหลักสูตร และแผนการเรียนตามความต้องการ ของสถานประกอบการด้านการจัดการฝึกอาชีพในสถานประกอบการ ด้านความร่วมมือกับสถานประกอบการในรูปของคณะกรรมการ ด้านการติดตามและการประเมินผล